

In sanctum pascha

Τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα. Εὐλόγησον· πάτερ.

Πᾶσα μὲν ἡμέρα φαιδρὰ καὶ περίβλεπτος, ἡ δὲ τῆς ἀναστάσεως πασῶν φαιδροτέρα καθέστηκεν. Ἐν ἧ τὸ μὲν ἄπληστον τοῦ θανάτου κεχαλίνωται στόμα, οἱ θνητοὶ δὲ ὡς ἀδρανῆ λοιπὸν καὶ πρόσκαιρον γελῶσι τὸν θάνατον, μᾶλλον δὲ καὶ εὐεργέτην οἱ καλῶς βιοῦντες εὐρίσκουσιν. Ἀποτεμῶν γὰρ ἡμᾶς τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης καὶ προσκαίρου ζωῆς εἰς ἀταλαιπώρητον διαγωγὴν καὶ μακαρίαν παραπέμπει κατάστασιν, ἔνθα "ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός" εἰς ἀπόλαυσιν ἀνεκλάλητον καὶ τρυφὴν ἀκατάληπτον, "ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη". Ἄκων οὖν εὐεργέτης τῶν ἀνθρώπων ὁ θάνατος καὶ ἐχθρὸς ἐπιτήδειος, ἀλλ' εὐχρηστος μὲν ἡμῖν, ἑαυτῷ δὲ πολέμιος· ἐν ᾧ γὰρ αὖξει τὰ ἡμέτερα, καταλύσει τὰ ἴδια.

Λύσις γὰρ θανάτου τὸ τοῦς τελευτῶντας εἰς ἀτελεύτητον ἀθανασίαν χωρεῖν. Καὶ τίς αὐτὸ(ν) εἰς τὴν ἀντίστροφον ταύτην περιήνεγκεν τέχνην ἵνα λοιπὸν εὐεργετῆ καὶ βλάπτων χαρίζεται; Ὁ τὴν τῆς ἀναστάσεως ἐπαγγελίαν ἐκφωνήσας τῷ κόσμῳ· "λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν." "Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον", οὐχ ὄν αἱ ὑμέτεροι χεῖρες ἀνέστησαν, ἀλλ' ὄν ἐγὼ κτίσας ἐμαυτῷ περιέθηκα· αὐτὸς γὰρ πεσὼν ἀναστήσεται, ὁ δὲ ὑμέτερος ἰστάμενος πεσεῖται· "Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· οὐ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθον." "Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν". Οὐκ εἶπεν· ἐγερεῖ αὐτόν ὁ Πατήρ, ἵνα μὴ ἄρειος ἐπιτηδήσει τῷ λόγῳ ἀλλ'· Ἐγὼ ἐγερῶ αὐτόν· ἐγὼ δι' ἐμαυτοῦ αὐθιγῶς οὐ κελεύομαι. Διὰ τί δὲ μὴ παραχρήμα, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας; Ἐρωτᾶς διὰ τί μὴ παραχρήμα ἀνίσταται, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας· Ἴνα μὴ τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ τὸν τύπον παραλύσῃ. "Ὡσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας". Ἡλιος γὰρ διασκεδάζει γνόφον, διὸ καὶ δὲ νύκτα φωτοφόρος ἡμέρα· τὴν δὲ νύκτα τῆς ἀγνωσίας ἢ λευκοχίτων τῆς ἀναστάσεως ἐκάλυψεν ἡμέρα. Πάντα χαρᾶς καὶ φαιδρότητος γέμει. Πάσης δὲ φαιδρυνομένης τῆς κτίσεως πενθήρη μόνον τὸν διάβολον βλέπω. Ἡ γὰρ ἡμετέρα χαρὰ τῶν δαιμόνων ἐστὶν συμφορά. Πενθεῖ δὲ ἄρα ὁ διάβολος· Διὰ τί; Ὅτι καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀπώλεσεν καὶ τὸν ληστὴν οὐκ ἐκράτησεν, ὅτι καὶ τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον ἠρπάγη καὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν τρόπαιον ἐφυτεύθη σταυρὸς κατὰ δαιμόνων τρόπαιον νικηφόρον. Σταυρὸς δένδρον ἀειθαλὲς καθ' ἐκάστην ἡμέραν μαραίνων τὸν διάβολον.

Ὅσακις γὰρ ὄρα, ποῦ τὴν ζωὴν περιέπειρεν, τοσαυτάκις μαραίνεται βαλλόμενος σφοδρῶς τῇ τῆς θλίψεως λόγχῃ, ὅτι καὶ τὴν ζωὴν οὐκ ἐφόνησεν καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς ζωῆς ἐθανάτωσεν. Κρατήσας γὰρ ὁ θάνατος τὴν ζωὴν ἐνεκρώθη καὶ οἱ νεκροὶ τὴν ζωὴν ἰδόντες ἀνέστησαν. "Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, γέγονε τὰ πάντα καινά". Ἐπεσεν ὁ πρῶτος Ἀδὰμ, ὁ δεύτερος ῥήγνυσιν. Κάτω γὰρ ῥήγνυσιν, ὃν ἄνωθεν ἔρριψεν. Τὴν Εὐάν ἐσκέλισεν, παρὰ Μαρίας σκελίζεται. Εὐχαριστεῖ τῷ ξύλῳ τῆς παραβάσεως, θρηνήσει τῷ σταυρῷ κολαζόμενος. Ἐν τῷ παραδείσῳ κεκράτηκεν, ἐν τῷ Ἄιδῃ κεκράτηται. Ἐν τῷ παραδείσῳ μὴ κρατῶν ἐτυράνησεν, ἀλλ' ἐν τῷ Ἄιδῃ κρατῶν ἀπεστέρηται. Ὅν οὐκ εἶχεν πρότερον ἔλαβεν, ἀλλ' ὕστερον, ὃν κατεῖχεν ἀπώλεσεν. Χαίρων ἔδρα μὲν καὶ θρηνῶν ἀνεχώρει. "Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, γέγονε τὰ πάντα καινά." Τὸν Ἀδὰμ οὐκέτι κλείει παράδεισος, τοῦ ληστοῦ τὰς θύρας ἀνοίξαντος. Ἐκδικεῖ τὴν Εὐάν ἢ Μαρῖα. Οὐ γὰρ ἐκείνη τὰς ἐν τολὰς οὐκ ἐφύλαξεν, τοῦτον αὐτὴ γαστρὶ περιέλαβεν· καὶ ὃν οὐρα νὸς οὐκ ἐχώρησεν, οὐκ ἐστενοχώρησεν

ἡ γαστήρ τῆς παρθένου. Καὶ ὁ τὸν οὐρανὸν ἐπικρεμάσας τῷ κόσμῳ, εὐτελοῦς ἀπεκρεμάτο ξύλου, ἵνα ξύλῳ πλανήσῃ τὸν διὰ ξύλου τὸν Ἀδὰμ ἀπατήσαντα. Φιλανθρώπῳ τοίνυν προσφεύγωμεν Δεσπότη ὑπὲρ τοῦ πεπονθότος δι' ἡμᾶς. Μὴ φύγωμεν τὰ πάθη· "Συμπάσχομεν γὰρ ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν." Ἡ ἀνάστασις ἀνέστη καὶ χαρᾶς ἢ κτίσις πεπλήρωται. Ὁ γὰρ κῆρυξ τῆς ἀναστάσεως πρῶτος ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνάστασιν ἔδειξεν.

Εἰ γὰρ λόγῳ μὲν ἐκήρυξεν, ἔργῳ δὲ μὴ ὑπέδειξεν, οὐκ ἂν ἐπίστευσαν οἱ λόγον μὲν ἀκούοντες, ἔργον δὲ μὴ θεωροῦντες. Τί οὖν ὁ τῆς ἀναστάσεως ὑπενόησεν κῆρυξ; Ὡς ἰατρὸς ἄριστος πρῶτος ἀπογεύεται τοῦ φαρμάκου, ἵνα οἱ δεόμενοι τῆς ἰατρείας ἀνενδοιάστως λοιπὸν τὸ κήρυγμα δέξωνται. Πρῶτος οὖν ὁ Δεσπότης "ἐκ νεκρῶν Ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων" ὁ Χριστός. Καὶ μηδεὶς ἐκεῖνο λεγέτω· Καὶ μὴν εὐρίσκομεν ἄλλους πρὸ αὐτοῦ ἀναστάντας· Ἡλίας ὁ θεοβίτης τὸν υἱὸν τῆς Σαραφθείας πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος ἀνέστησεν. Ἐλισσαῖος ὁμοίως τὸν υἱὸν τῆς Σουμανίτιδος. Πῶς οὖν· "Ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων Χριστός; Τὸ πλέον λέγω· Αὐτὸς ὁ Δεσπότης Χριστὸς πρὸ ἑαυτοῦ τετραήμερον νεκρὸν τὸν Λάζαρον ἤγειρεν. Πῶς "ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων Χριστός; Ὁ λέγομεν ἐπὶ τοῦ Λαζάρου, λέγομεν ἐπὶ πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀναστάντων. Ἀνέστη μὲν ὁ Λάζαρος πρὸ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ· ἀλλ' ἀνέστη Λάζαρος, ἵνα πάλιν ἀποθάνῃ. Πρὸς ὀλίγον ἀναλαμβάνει τοῦ ζῆν, ἵνα ὑπερετήσῃ τῷ θαύματι καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν θαυματικὴν ἀπόφασιν γένηται. Εἰ δὲ "ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων Χριστός," οὐκέτι πρὸς δεῦτερον ἐχώρησε θάνατον, ἀλλὰ χωρίσας ἑαυτὸν καθάπαξ τοῦ σώματος, ὅπερ ἦν ἐξ ἀρχῆς, ἀθάνατος ἔμεινεν.

Μαρτύρησον ὦ Παῦλε τῷ λεγομένῳ· "Χριστὸς γὰρ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει· ὁ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἀμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ, ὁ δὲ ζῆ, ζῆ τῷ Θεῷ." Τὴν οὖν τελείαν ἀνάστασιν Χριστὸς ἐπεδείξατο πρῶτος. Διὰ τοῦτο· "ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων" Χριστός, ἵνα ἅπερ ἐπηγγείλατο τοῖς λόγοις, ταῦτα πληρῶσῃ τοῖς ἔργοις. Ἄν μὴ γὰρ προϋπάρξῃ θάνατος, οὐκ ἔστιν ἀνάστασις· ἂν μὴ προλάβῃ τὸ πάθος, οὐκ ἔστιν ἰατρεία. Χριστὸς δὲ τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον ὑπομείνας, τὰς ψυχικὰς ἡμῶν ἐθεράπευσεν νόσους, τοὺς ψυχοφθόρους δαίμονας ἀπήλασεν. Ἐκεῖνο λεγέτω· Εἰ Θεός, πῶς ἐσταυρώθη; πῶς ἀσώματος φύσις σωματικὴν ὑπέμεινεν ὀδύνην; πῶς ἡ παντοδύναμος ἐξουσία πείραν ἐδέξατο θανάτου; Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; Οὐχ ἡ θεότης ἐσταυρώθη, ἀλλὰ τὸ περιβόλαιον τῆς θεότητος. Σταυρουμένου δὲ τοῦ σώματος, ἡ θεότης ἠτιμάζετο. Ὁ γὰρ τὸ ἱμάτιον σχίσας, τὸν ἐνδεδυμένον ὑβρίζει· ὁ τὴν βασιλικὴν κατακόψας πορφύραν, τὸν βασιλέα πρὸς ὀργὴν ἐρεθίζει. Καὶ τότε μὲν αὐτὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι· νῦν δὲ οἱ τῶν Χριστιανῶν αὐτὸν ἀνασταυροῦσι πρωτόθρονοι. Ὁ γὰρ ἀναχρίσας τὸν Χριστὸν ἀνεσταύρωσεν. "Εἷς γὰρ Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα." Ἐπὶ γὰρ τῷ βαπτίσματι τὸ χρίσμα. Πῶς οὖν ὁ χρισθεὶς μέχρι νῦν ὡς ἄχριστος ἀνεχρίσθη; Τὸ γὰρ περιττὸν χρίσμα τὸν Χριστιανὸν ἐποίησεν ἄχριστον καὶ σαυτοῦ γέγονας ὡς Ἰούδας προδότης, διὰ χρυσὸν τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος.

Διὸ καὶ ἡ τοῦ Ἰούδα περιμένει σε σχοῖνος. Δεῖ σε γὰρ τὰ ἐκεῖνου φρονοῦντα πληρῶσαι τὴν ἐσχάτην ἐκεῖνου. Ἀλλὰ πανταχόθεν τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως συλλέγοντες λόγον καὶ βίον ἄξιον τῶν δογμάτων ἐπιδειξώμεθα, ἵνα κρειττόνων καὶ ἀκηράτων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν τῶν καὶ νοῦν καὶ (τὸν) λόγον ὑπερβαινόντων ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.